

УДК: 65.011.47:657.422:336.02:334.716

ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ В КОНТЕКСТІ ДІАГНОСТИКИ ЗАГАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМТВА

Дорошенко А.П. к.е.н. Полтавська державна аграрна академія

В статті визначено сутність категорії ліквідність та визначено основні показники, що її характеризують. Наголошено на необхідності оцінки ліквідності підприємства при діагностиці загального фінансового стану. Визначено взаємозв'язок категорій ліквідності та перспективної платоспроможності підприємства.

The article explains the purpose of liquidity categories and main parameters that characterize this liquidity. The necessity of evaluation of liquidity under the diagnosis of the total financial state is noted. Correlation of categories of liquidity and enterprise solvency perspective is determined.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, ресурси, зобов'язання, грошові кошти

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна аналітична практика при комплексній оцінці фінансового стану підприємства передбачає використання достатньо значної кількості показників, що дають змогу різнопланово охарактеризувати напрями діяльності господарюючого суб'єкта. Однією із складових такої оцінки є система показників, що характеризують ліквідність досліджуваного підприємства, та дають змогу оцінити його майбутні перспективи стосовно перетворення наявних активів на грошові кошти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання оцінки ліквідності підприємства присвячені праці та публікації відомих вчених, зокрема цей напрямок досліджували А.Д. Шеремет, Г.В. Савицька, А.Д. Чернявський, О.О. Шапурова, О.О. Терещенко, А.М. Поддєрьогін.

Проте незважаючи на все це питання відповідності та взаємозамінності категорій ліквідності та платоспроможності потребують більш детальної уваги та опрацювання.

Цілі статті. Основною метою статті є характеристика основних показників, що характеризують ліквідність підприємства та визначення існуючого взаємозв'язку між ліквідністю та платоспроможністю.

Виклад основного матеріалу.

В контексті оцінки загального фінансового стану підприємства важливе значення має постійний моніторинг показників, що характеризують його ліквідність. Важливість проведення досліджень у цьому напрямку обумовлюється наявністю стійкого зв'язку між ліквідністю підприємства та його потенційною платоспроможністю. В економічній літературі більшість авторів (А. Д. Шеремет, М. І. Лагун, Г. В. Савицька та інші) ототожнюють поняття ліквідності та платоспроможності та пропонують систему показників, що оцінює дані поняття одночасно. Дане ототожнення має місце і в нормативних документах Національного банку України, в яких показники ліквідності використовуються як платоспроможності.

Ототожнення ліквідності та платоспроможності знайшло своє відображення і у трактуванні поняття „криза ліквідності”. Так, на думку А. Д. Чернявського, кризою ліквідності є неплатоспроможність підприємства або реальна загроза втратити платоспроможність [5, с. 9]. Аналогічної думки дотримуються і О. О. Шапунова, О. Л. Єськов, Р. М. Масалаб та О. В. Андрієвська [2,6]. О. О. Дробишева під кризою ліквідності розуміє неплатоспроможність підприємства, тобто відсутність у нього ресурсів для фінансування поточного виробництва та здійснення платежів за зобов'язаннями. Як індикатор даного стану вона пропонує оцінку показників ліквідності та обсягів боргових зобов'язань [1]. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Загалом погоджуючись з таким підходом, слід зазначити на наявності певних відмінностей у цих категоріях. На відміну від ліквідності,

платоспроможність підприємства характеризує його здатність проводити розрахункові операції виключно грошовими коштами. При цьому в контексті оцінки ліквідності підприємства слід виокремлювати відповідні її рівні. На першому рівні ліквідність підприємства найбільше наближена до платоспроможності та характеризується здатністю проводити невідкладні розрахункові операції. Другий рівень ліквідності характеризується здатністю до розрахунків по борговим зобов'язанням відповідно за періодами їх погашення. Третій рівень дає загальну оцінку мобільності майна підприємства та можливістю перетворення його на грошові кошти.

Узагальнюючи існуючі визначення ліквідності підприємства, можна сказати, що ліквідність характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства.

В умовах недостатнього рівня кризи підприємства можливе виникнення ситуації, коли на певних етапах свого існування господарюючий суб'єкт виявиться або неплатоспроможним взагалі, або матиме серйозні проблеми із поточною платоспроможністю. Наслідком чого можуть бути як штрафні санкції з боку кредиторів підприємства, так і зниження рівня довіри контрагентів, що матиме негативні наслідки для подальшої діяльності підприємства.

В більшості випадків основними причинами, що зумовлюють недостатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства є:

- низький рівень розрахунково-платіжної дисципліни;
- високий рівень низьколіквідних активів у загальній вартості майна підприємства;
- низький рівень окупності капітальних вкладень;
- відсутність страхових фондів [7].

Таким чином, криза ліквідності – такий стан підприємства, коли існує значна невідповідність між обсягами зобов'язань, що мають бути погашені,

та сумою активів, що можна використати для таких розрахунків. Ознаками наявності кризи ліквідності є низькі значення системи коефіцієнтів платоспроможності (грошової, розрахункової та майнової), а також значний диспаритет сум елементів оборотних активів та зобов'язань. Систему показників, що характеризують ліквідність підприємства наведено в табл. 1

Таблиця 1

Система показників оцінки ліквідності підприємства

Назва показника	Методика розрахунку (за даними Ф.№1 «Баланс»)	Нормативне (оптимальне) значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (негайної ліквідності)	(грошові кошти + поточні фінансові інвестиції) / поточні зобов'язання	$\geq 0,2$
Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжної, суворої, уточненої, критичної ліквідності, кислотного тесту)	(грошові кошти + поточні фінансові інвестиції + поточна дебіторська заборгованість + інші оборотні активи) / поточні зобов'язання	$\geq 0,7$
Коефіцієнт загальної ліквідності (поточної ліквідності)	оборотні активи / поточні зобов'язання	$\geq 1,5$
Коефіцієнт платоспроможності	грошові кошти / поточні зобов'язання	$\geq 0,1$
Коефіцієнт критичної ліквідності	(оборотні активи – оборотні виробничі фонди) / поточні зобов'язання	$\geq 0,8$
Коефіцієнт покриття запасів	нормальні джерела покриття / запаси	$\geq 1,0$

Слід зазначити, що в реальних умовах господарювання значній частині підприємств не вдається дотримуватися прийнятих нормативів по показниках грошової та розрахункової платоспроможності, що пояснюється як особливостями виробничих процесів в сільському господарстві, так і певним чином недоцільністю в умовах високих інфляційних процесів тримати на розрахункових рахунках значні суми грошових коштів.

Тому, оцінюючи показники ліквідності та роблячи висновок про наявність або відсутність кризи даного виду, на нашу думку, слід дотримуватися наступних принципів:

- ознакою кризи ліквідності буде невідповідність показників грошової та розрахункової платоспроможності протягом не менше трьох років;
- кризу ліквідності можна діагностувати лише коли поряд з невідповідністю нормативам підприємство має збитки або зменшило в

динаміці рівень прибутку;

- умовою стабільного становища окремого підприємства є дотримання фактичного значення коефіцієнта майнової платоспроможності на рівні не менше 1,5, що дасть змогу підприємству в умовах негайного погашення поточних зобов'язань продовжити свою діяльність;

- оцінюючи ліквідність слід співставляти наявні суми дебіторської та кредиторської заборгованостей, що дозволить прогнозувати майбутній рівень платоспроможності.

Для більшості суб'єктів господарювання найбільш важливою в контексті перспектив майбутньої діяльності є діагностика наявності ознак кризи прибутковості (результатів).

Висновки. Зважаючи на все вищенаведене слід зазначити, що для забезпечення оптимальних показників ліквідності підприємства та на цій основі забезпечити його платоспроможність необхідно здійснювати постійних моніторинг основних напрямків фінансово-господарської діяльності підприємства, слідкувати за співвідношенням засобів якими володіє підприємство та його поточними і перспективними зобов'язаннями. Крім того важливе значення має дослідження та характеристика статей балансу, що характеризують платіжні засоби та зобов'язання суб'єкта господарювання, а також оцінка фінансових результатів, що дасть змогу здійснити прогнозування надходжень грошових коштів.

Одночасно слід проводити пошук внутрішніх резервів зростання ліквідності та платоспроможності підприємства. В першу чергу сюди слід віднести економію наявних ресурсів, оптимізація структури капіталу, комплекс заходів з підвищення якості створеної продукції

Література

1. Дробишева О. О. Поняття, стадії та особливості криз у процесі управління промисловими підприємствами / О. О. Дробишева // Економіка промисловості. – 2009. – № 4 (47).
2. Єськов О. Л. Діагностика ймовірності банкрутства металургійного підприємства та можливості його фінансової стабілізації / О. Л. Єськов, Р. М. Масалаб, О. В. Андрієвська // Економіка промисловості. – 2009. – № 5

(48).

3. Карпунь І. Н. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. / І. Н. Карпунь. – Львів : Магнолія – 2006, 2007. – 418 с.

4. Савицкая Г. В. Экономический анализ : учебн. – 11-е изд., испр. и доп. / Г. В. Савицкая. – М. : Новое знание, 2005 – 651 с.

5. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / А. Д. Чернявський. – К. : МАУП, 2006. – 256 с.: іл. – Біліограф. : 242–245.

6. Шапунова О. О. Політика антикризового управління при загрозі банкрутства / О. О. Шапунова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - № 8 (86). – С. 147–154.

7. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа : учебн. / А. Д. Шеремет. – 2011. – 352 с.